

KURIKULUM PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ 1

Zora Syslová

OBSAH

1. Koncepce výchovy a vzdělávání pro 21. století, vliv vstupu ČR do EU
2. Kurikulum a jeho podoby, vývoj kurikulárních dokumentů do roku 1989 a po roce 1989
3. Základní právní dokumenty, školní dokumentace, vnitřní právní předpisy
4. Tvorba ŠVP, týmová spolupráce
5. Požadavky na tvorbu TVP
6. Vlastní hodnocení školy

1. Koncepce výchovy a vzdělávání pro 21. století, vliv vstupu ČR do EU

Vstup ČR do EU 1.5.2004.

Základní pojmy a principy:

- **Čtyři svobody (pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu)**
- **Evropská dimenze v kurikulu a vzdělávání učitelů – Maastrichtská smlouva čl.126**
(Výchova evropského občana; Chápaní rozdílů, shodností; Odpovědnost za budoucnost Evropy; Sdílení společných hodnot; Vzájemná tolerance, vstřícnost; Kultivace vztahu k Evropě; Flexibilita a mobilita pracovníků, uplatnění na mezinárodním trhu práce)

1. Koncepce výchovy a vzdělávání pro 21. století, vliv vstupu ČR do EU

Principy vzdělávací politiky:

- Subsidiarita (rozhodování probíhá na nejnižší možné úrovni)
- Participativnost (spoluúčast co nejširších partnerů)
- Spravedlivost

1. Koncepce výchovy a vzdělávání pro 21. století, vliv vstupu ČR do EU

Příležitosti:

- Využití vnitřního trhu EU
- Zahraniční investice
- Strukturální fondy
- Sociální a kulturní spolupráce
- Osobní mobilita

Rizika:

- Harmonizace legislativy
- Imigrace
- Byrokracie
- Omezení státní suverenity

1. Koncepce výchovy a vzdělávání pro 21. století, vliv vstupu ČR do EU

Zelená kniha 1993 (České vzdělávání a Evropa - 1999) – 4 pilíře:

- Učit se poznávat
- Učit se jednat
- Učit se žít společně
- Učit se být

1. Koncepce výchovy a vzdělávání pro 21. století, vliv vstupu ČR do EU

Bílá kniha EU 1996 (Bílá kniha ČR – 2000)

- cíle:

- **Kvalita vzdělávání**
- **Spojení se sférou práce**
- **Druhá šance – celoživotní vzdělávání**
- **Jazyky**
- **Investice**

1. Koncepce výchovy a vzdělávání pro 21. století, vliv vstupu ČR do EU

Lisabonská smlouva 2000 (cíle vzdělávání = zvýšení konkurenceschopnosti):

- ICT ve vzdělávání
- Klíčové kompetence
- Profesionalizace vzdělávání učitelů
- Otevřené učení (zvýšení přitažlivosti)
- Jazykové vzdělávání (3 jazyky)
- Podpora mobility a evropské spolupráce

2. Kurikulum a jeho podoby, vývoj kurikulárních dokumentů do roku 1989 a po roce 1989

„Rozlišují se 3 základní pojmy:

- Vzdělávací program, projekt, plán*
- Průběh studia a jeho obsah*
- Obsah veškeré zkušenosti, kterou žáci získávají ve škole a v činnostech ke škole se vztahujícím, její plánování, hodnocení.*

Pojem nebyl před rokem 1989 v ČR používán.“

Průcha a kol, 2003, s.110

2. Kurikulum a jeho podoby, vývoj kurikulárních dokumentů do roku 1989 a po roce 1989

- Kurikulum jako pedagogický pojem vznikl v Americe ve 20. letech minulého století
- Do Evropy přišel až v 60. letech
- V posledních 10 letech je to v zahraničí nejfrekventovanější výraz

2. Kurikulum a jeho podoby, vývoj kurikulárních dokumentů do roku 1989 a po roce 1989

Rámec kurikula:

- PROČ (smysl, hodnoty, funkce a cíle vzdělávání)
- KOHO (kterou část populace)
- JAK (pomocí jakých učebních strategií)
- KDY
- V ČEM (jaký obsah)
- ZA JAKÝCH PODMÍNEK
- S JAKÝMI EFEKTY (jaké výsledky jsou očekávány)

2. Kurikulum a jeho podoby, vývoj kurikulárních dokumentů do roku 1989 a po roce 1989

Otázky se vztahují k procesům:

- Plánování
- Realizace
- Hodnocení

2. Kurikulum a jeho podoby, vývoj kurikulárních dokumentů do roku 1989 a po roce 1989

Všechny tyto otázky mají společný cíl =
ZVÝŠIT KVALITU VZDĚLÁVÁNÍ A
POSKYTNOUT ŽÁKŮM
ADEKVÁTNÍ VYBAVENÍ PRO
ŽIVOT.

Jde o komplexní pojem, který zahrnuje
proces, prostředí i prostředky pro
dosažení cíle.

2. Kurikulum a jeho podoby, vývoj kurikulárních dokumentů do roku 1989 a po roce 1989

Rozlišují se tyto podoby kurikula:

- Doporučené (základní doporučení)
- Předepsané (oficiální dokument)
- Realizované podpůrné (co se děje ve třídě)
- Hodnocené (kurikulum převedené do podoby testů)
- Osvojené

2. Kurikulum a jeho podoby, vývoj kurikulárních dokumentů do roku 1989 a po roce 1989

- FORMÁLNÍ KURIKULUM

- NEFORMÁLNÍ KURIKULUM

- SKRYTÉ KURIKULUM

2. Kurikulum a jeho podoby, vývoj kurikulárních dokumentů do roku 1989 a po roce 1989

Zakladatelé teorie kurikula:

- Američané F. Bobbit (1918) a W.W.Charters (1923)

2 modely:

- Racionální, cíle zprostředkující (normativní)
- Participační, vstřícný (J. Dewey, J.Singule)

Modely: (většinou bývají v různé kombinaci)

Vstřícný

- Většinou si nestanoví předem cíle
  - Pokud jsou stanoveny, tak jen obecně, ne detailně, konkrétně
  - Plánování podle témat
  - Jde o žité skutečnosti těžko měřitelné (intuice, tvořivost)
  - **Klade si otázky:**
    - Jaký námět zařadíme?
    - Jaké činnosti realizujeme?
    - Jak budou děti motivovány k činnostem na námětu?
- Mnohdy se zapomíná -**
Jakým způsobem budeme hodnotit výsledky?

Zprostředkující

- Jasně stanoveny cíle
- Jde krok za krokem
- Založen na racionálním plánování, při kterém se rozhoduje o cílech
- **Klade si otázky:**
  - Jakých cílů (kompetencí) chceme ve škole - třídě dosáhnout?
  - Jaké činnosti budou používány, aby byly cíle dosaženy?
  - Jak k jejich naplnění budou děti motivovány?

Kurikulum české školy do r.1989

- **Cíle** byly vymezovány v politických dokumentech a nebyly transformovány do kategorie pedagogických cílů
  - **Funkce** školy byla příprava na život, práci a obranu socialistické společnosti
  - **Obsah** byl podřízen ideologii marxismu-leninismu
- Účast na vyšších stupních vzdělávání byla často podmíněna loyaltou rodičů s politickým systémem.

Kurikulum české školy do r.1989

Podporovalo přípravu manipulovatelných a podřízených lidí, neohlížeje se na jejich očekávání, potence, přesvědčení, individuální orientaci a zájmy.

Důsledky autoritativního, uniformního a žáky nedostatečně respektujícího kurikula se projevovaly ve formálnosti výuky a školního života vůbec, v celkovém klimatu školy, v malé motivovanosti žáků pro učební činnosti i v jejich průměrnosti.

Walterová, E., 1994, s.165

Kurikulum české školy po r.1989

- Diverzifikace vzdělávání (alternativní školy, soukromé školy)
- Deideologizace kurikula (zavádění nových témat, dříve tabuizovaných)
- Decentralizace (tvorba ŠVP)
- Humanizace kurikula (zdůraznění činností složky obsahu)
- Posílení kompetence učitelů (tvorba TVP)
- Zrušení státního monopolu na tvorbu učebnic

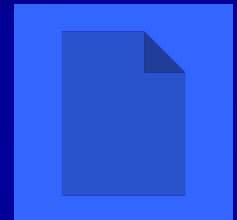
3. Základní právní dokumenty, školní dokumentace, vnitřní právní předpisy

ZÁKONY

- 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu
- 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte
- 563/1991 Sb. o účetnictví
- 101/2000 Sb. zákon o ochraně osobních údajů
- 258/2000 Sb. zákon o ochraně veřejného zdraví
- 499/2004 Sb. zákon o archivnictví a spisové službě
- 561/2004 Sb. školský zákon
- 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících
- 262/2006 Sb. zákoník práce

VYHLÁŠKY

- 106/2001 Sb. hygienické požadavky na zotavovací akce pro děti
- 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání
- 15/2005 Sb. o výročních zprávách a vlastním hodnocení škol
- 64/2005 Sb. evidence úrazů dětí, žáků a studentů
- 107/2005 Sb. o školním stravování
- 364/2005 Sb. o vedení dokumentace škol

3. Základní právní dokumenty, školní dokumentace, vnitřní právní předpisy

561/2004 Sb. (§28 – povinná dokumentace školy):

- rozhodnutí o zápisu do školského rejstříku
- evidenci dětí (školní matrika)
- doklady o přijímání dětí (spis)
- vzdělávací programy (ŠVP)
- zprávy o hodnocení školy (15/2005 Sb.)
- třídní knihy
- školní řád
- záznamy z pedagogických rad
- knihu úrazů, záznamy o úrazech dětí (viz BOZP)
- protokoly a záznamy o kontrolách
- personální a mzdovou dokumentaci, hospodářskou a účetní evidenci

3. Základní právní dokumenty, školní dokumentace, vnitřní právní předpisy

Vnitřní směrnice:

- O ochraně osobních údajů
- Platový předpis
- O vnitřní finanční kontrole
- O evidenci majetku
- O oběhu účetních dokladů
- Spisový řád
- O ochraně majetku
- O svobodném přístupu k informacím

4. Tvorba ŠVP, týmová práce

- Školní vzdělávací program je dokument, podle něhož se uskutečňuje vzdělávání dětí v konkrétní mateřské škole
- Zpracovává se v souladu s RVP PV a v souladu s obecně platnými právními předpisy
- Je to povinná součást dokumentace mateřské školy
- Je dokumentem veřejným
- Vydává jej ředitelka mateřské školy, zveřejní na přístupném místě

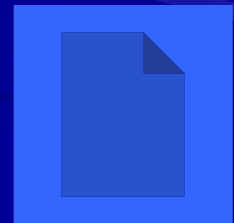
TÝMOVÝ PRÁCE

Jak jste se podílely na tvorbě ŠVP?

Jakou máte představu o týmové spolupráci?

Jednotlivé etapy tvorby ŠVP:

1. Stanovení dlouhodobých záměrů (vize školy, filozofie...), odvození kritérií pro hodnocení jednotlivých etap
2. Analýza stávajícího stavu (v současnosti výsledky vlastního hodnocení)
3. Zpracování jednotlivých bodů ŠVP
4. Realizace ŠVP ve třídě
5. Vlastní hodnocení školy
6. Inovace ŠVP

Dlouhodobé záměry

Vize je pozitivní zobrazení budoucnosti organizace, které je vytvořené na základě uznávaných hodnot a idejí, ze kterých se vyvozují cíle a plány činnosti.

- **Je inspirací**
- **Je základním kamenem pro rozhodování**
- **Umožňuje všem uvnitř i vně školy najít společné body, které vedou ke zlepšení kvality**

Vize je jasně definovaný, realistický a věrohodný obraz toho, čeho chce škola v budoucnosti dosáhnout. Musí odrážet potřeby různých skupin zákazníků a naznačovat také kroky (postupy) vedoucí k zlepšení současného stavu.

PŘÍKLADY

- Naše škola se stane místem, kam bude každé dítě rádo chodit, kde získá základní znalosti a kde se rodiče a jiní členové komunity budou moci zapojit do vzdělávacích programů vedoucích k rozvoji jejich dětí.
- Náš vzdělávací program a výuka budou odrážet potřeby a zájmy všech dětí a budou provázeny vysokým očekáváním výsledků a realizovány s velkým zaujetím.
- Na naši školu budou všichni učitelé a žáci pyšní a rodiče a ostatní členové komunity ji budou pravidelně navštěvovat a podporovat.

Obsah ŠVP:

- **identifikační údaje o mateřské škole**
- **obecná charakteristika školy**
- **podmínky vzdělávání**
- **organizace vzdělávání**
- **anotace vzdělávacího programu**
- **vzdělávací obsah**
- **evaluační systém**

Kritéria souladu:

- respektuje hlavní zásady tvorby ŠVP PV formulované v RVP PV
- respektuje vzdělávací obsah i podmínky dané RVP PV
- podává jasný a ucelený obraz o mateřské škole, o způsobu a formách její práce a poskytovaném vzdělávání
- vychází z podmínek mateřské školy
- představuje konzistentní celek, nikoli soubor izolovaných a nenavazujících skutečností, a je tak dokladem o promyšlenosti, cílevědomosti a integrovanosti práce
- pomáhá učitelkám rozvíjet pedagogický styl a strategie odpovídající integrovanému přístupu ke vzdělávání
- obsahuje promyšlený systém vnitřní evaluace, včetně forem, termínů a zodpovědnosti, resp. průběžné vyhodnocování je jeho vlastní součástí
- obsah vzdělávání ztvárňuje do podoby umožňující dosahovat vzdělávacích cílů
- sjednocuje to podstatné, ponechává učitelkám dostatek volného prostoru k tvořivosti a individualizaci vzdělávání
- je zpracován tak, že mu učitelky rozumí a mohou z něho při tvorbě TVP dobře vycházet
- obsahuje dohodnutá pravidla chování a jednání
- je zpracován jasně, přehledně, srozumitelně, kulturní formou, obsahuje informace, podstatné pro představení a hodnocení školy a jejího vzdělávacího programu
- počítá se spoluprací s vnějšími partnery
- je otevřeným dokumentem umožňujícím další rozvoj školy a zkvalitnění vzdělávání.

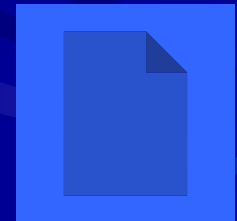
Vzdělávací nabídka umožňuje dosahovat vzdělávacích cílů a je vyhovující, jestliže:

- je mnohostranně pestrá a široká, pro děti rozmanitá, respektuje podmínky konkrétní mateřské školy (věk dětí, délku vzdělávacího programu), zajišťuje návaznost (předchází tomu, aby se tatáž vzdělávací nabídka s týmiž dětmi opakovala)
- zaměření bloků je dostatečně široké, jejich věcný obsah je dítěti srozumitelný, užitečný a prakticky využitelný, zachovává principy činnostního učení
- zbytečně pedagogu nesvazuje a neomezuje je v tvořivé práci
- počítá s uplatňováním evaluačních postupů a využíváním jejich výsledků

5. Požadavky na tvorbu TVP

- Provázanost ŠVP a TVP (zásady pro práci ve třídě v ŠVP)
- Vztah ŠVP a TVP (ŠVP povinný dokument, TVP pracovní materiál – není povinnou dokumentací)
- Plánování TVP (VÚP, 2006)
  - 2 přístupy

Modely: (většinou bývají v různé kombinaci)

Vstřícný

- Většinou si nestanoví předem cíle
  - Pokud jsou stanoveny, tak jen obecně, ne detailně, konkrétně
  - Plánování podle témat
  - Jde o žité skutečnosti těžko měřitelné (intuice, tvořivost)
  - **Klade si otázky:**
    - Jaký námět zařadíme?
    - Jaké činnosti realizujeme?
    - Jak budou děti motivovány k činnosti na námětu?
- Mnohdy se zapomíná....**
- Jakým způsobem budeme hodnotit výsledky?

Zprostředkující

- Jasně stanoveny cíle
- Jde krok za krokem
- Založen na racionálním plánování, při kterém se rozhoduje o cílech
- **Klade si otázky:**
  - Jakých cílů (kompetencí) chceme ve škole - třídě dosáhnout?
  - Jaké činnosti budou používány, aby byly cíle dosaženy?
  - Jak k jejich naplnění budou děti motivovány?

Upozornění

Čím jsou cíle v plánu (ŠVP nebo TVP) obecnější, tím konkrétnější musí být hodnocení a naopak. Čím konkrétnější jsou cíle v plánu, tím méně „úsilí“ vyžaduje hodnocení.

6. Vlastní hodnocení školy

- Zákon 561/2004 Sb., (Školský zákon)
- Vyhláška č.15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání čj. 32 405/2004-22

Rozdíl mezi evaluací a hodnocením

- **Hodnocení** - používá se v běžné školní praxi a širokou veřejností k náhodnému nebo každodennímu posouzení úspěchů i proher a zaujímání stanovisek k vlastní práci i práci druhých (hodnocení žáků, hodnocení práce učitelů...).
- **Evaluace** – termín má komplexnější význam, dosud užívaný spíše v oblasti teorie, vědy a výzkumu. Ve vztahu ke škole jde o systematicky plánovitý a cíleně řízený proces hodnocení a posuzování sledovaných jevů.

Autoevaluace v MŠ (RVP PV)

...proces průběžného vyhodnocování vzdělávacích činností, situací i podmínek vzdělávání, realizovaný uvnitř mateřské školy, který se odehrává v několika na sebe navazujících a neustále se opakujících fázích. Poznatky získané tímto průběžným vyhodnocováním poskytují pedagogům zpětnou vazbu o kvalitě vlastní práce a pedagogové by jich měli cíleně využívat k optimalizaci a zlepšování vzdělávacího procesu i podmínek, za nichž vzdělávání probíhá. Nejedná se o jednorázové a náhodné zhodnocení určitého jevu na základě subjektivního dojmu pedagoga, ale o proces, který je realizován systematicky, podle předem připraveného plánu (2004, s.37).

Vyhláška č.15/2005 Sb.

- a) Podmínky ke vzdělávání
- b) Průběh vzdělávání
- c) Podpora školy žákům a studentům, spolupráce s rodiči, vliv vzájemných vztahů školy, žáků, rodičů a dalších osob na vzdělávání
- d) Výsledky vzdělávání žáků a studentů
- e) Řízení školy, kvalita personální práce, kvalita dalšího vzdělávání pedagog. prac.
- f) Úroveň výsledků práce školy, zejména vzhledem k podmínkám vzdělávání a ekonomickým zdrojům

Pravidla a termíny (15/2005 Sb.)

- Zpracovává se za období jednoho nebo dvou školních roků – ZMĚNA na 3 roky
- Návrh struktury ředitelka projedná na pedagogické radě nejpozději do konce září školního roku v němž proběhne
- Vlastní hodnocení se projedná v pedagogické radě do 31. října následujícího školního roku

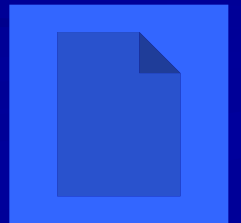
Tabulka

Oblasti	Kritéria	Prostředky	Kdy	Kdo
<ul style="list-style-type: none"> ■ Podmínky 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kritéria vytvořená na základě požadavků RVP PV ■ Kritéria v dotazníku INDI MŠ (školy v projektu podpory zdraví) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Každodenní vyhodnoc ped. činnosti. ■ Zpětná vazba TČ 		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Procesy 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Položky v dotazníku INDI MŠ týkající se učitelky (školy v projektu podpory zdraví) ■ Znaky prožitkového učení ■ Znaky partnerské komunikace učitelky s dítětem ■ Vyváženost řízených a spontánních činností ■ Podíl skupinové, individuální a frontální činnosti ■ Způsob plánování MŠ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Hodnocení TK ■ Záznamy o dětech ■ Sebehodnocení uč. ■ Kontrolní a hospitační činnost 		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Výsledky 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ukazatele dosažených dílčích cílů vzdělání (1.sada tabulek Kurikula) ■ Sdružené ukazatele (SUKy) (školy v projektu podpory zdraví) ■ Očekávané výstupy oblastí RVP PV nebo kompetence (co dítě zpravidla dokáže na konci předškolního období) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Hodnotící + evaluační zpráva ■ Dotazník INDI MŠ včetně Dotazníku pro rodiče 		

Sebehodnotící zpráva

- **Vize a stanovené cíle rozvoje školy**
- **Jaké výsledky a výsledné informace byly zjištěny (co se podařilo)**
- **Jaké problémy byly identifikovány (co se nedaří)**
- **Jaká opatření byla přijata (náznak inovace ŠVP)**

LITERATURA

Analýza vzdělávací politiky, OECD, 2002.

České vzdělávání a Evropa. Praha, 1999.

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy ČR, 2007 [online]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz>.

HAVLÍNOVÁ, M., VENCÁLKOVÁ, E. a kol. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole (aktualizovaný program)*. Praha : Portál, 2006. ISBN 80-7376-061-5

KOVALIKOVÁ, S. *Integrovaná tematická výuka*. Kroměříž : Spirála, 1995. ISBN 8-901873

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha). Praha : MŠMT, 2001. ISBN 80-211-0372-8

Národní zpráva o stavu předškolní výchovy, vzdělání a péče o děti předškolního věku v České republice. Praha : MŠMT, 2000. ISBN 80-7168-746-4

PASCH, M. a kol. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-127-4

PRŮCHA, J. *Pedagogická evaluace*. Brno : MU, 1996. ISBN 80-210-1333-8

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Věstník MŠMT, sešit 2, Ročník LXI, únor 2005.

RÝDL, K., HORSKÁ, V., DVOŘÁKOVÁ, M., ROUPEC, P. *Sebehodnocení školy*. Praha : Strom, 1998. ISBN 8086106047

SMOLÍKOVÁ, K., aj. *Autoevaluace mateřské školy. Metodická příručka k vlastnímu hodnocení*. Praha : VÚP, 2008. ISBN 978-80-87000-22-9

SMOLÍKOVÁ, K. *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy*. Praha : VÚP, 2005. ISBN 80-87000-01-3

SMOLÍKOVÁ, K. *Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem MŠ*. Praha : VÚP, 2006. ISBN 80-87000-04-8

SYSLOVÁ, Z. *Školní vzdělávací programy a evaluace v mateřské škole*. [CD ROM] Praha : Verlag Dashofer, 2007. ISSN 1802-4130

Ústava

Úmluva o lidských právech

VAŠTATKOVÁ, J. *Úvod do autoevaluace školy*. Olomouc : Ped. fak, 2006. ISBN 80-244-1422-8

Vyhláška č.14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání

Vyhláška č.15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy.

WALTEROVÁ, E. *Kurikulum. Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno : CDVU MU, 1994. ISBN 80-210-0846-6

Zákon č.561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání